

*УДК 336.71

Ніколаєва А.М., к.е.н., доцент

Іщук Л.І., к.е.н., доцент

Пиріг С.О., к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ У СИСТЕМІ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ

У статті виявлені обмеження, що стримують розвиток регіональної сфери фінансових послуг, досліджено важелі впливу на ситуацію на регіональному ринку фінансових послуг з боку місцевих органів влади. Визначено стимули для розвитку регіональної сфери фінансових послуг.

Ключові слова: фінансовий сектор, ринок фінансових послуг, фінансові продукти, провайдери фінансових послуг, фінансовий омбудсмен, кредитні брокери.

Nikolaeva A., Ishchuk L., Pyrih S.

IMPROVING THE DEVELOPMENT OF FINANCIAL SERVICES MARKET IN THE REGIONAL ECONOMIC FINANCIAL STABILIZATION SYSTEM

The article finds that during the last 10 years the financial services sector has undergone significant changes. Due to its accelerated development, the number of financial products offered on the market has significantly increased, the number of different organizations that offer these products has increased. At the same time, the main problem remains the lack of primary information on the functioning of providers in the regional financial services markets. The lack of control over processes occurring in the financial services market can be dangerous as it leads to the creation of various non-licensed organizations that can provide financial services under conditions that no one controls, mislead consumers of financial services, or provide services on deliberately unprofitable conditions for the consumer. In turn, knowledge and understanding of the processes taking place in the financial services market can help regional authorities to make informed decisions aimed at developing the regional economy as a whole.

The article identifies constraints hindering the development of the regional financial services industry. At the moment, the two main groups of constraints inherent in the regional financial services sector are: low availability of credit services for the popu-

---

* Ніколаєва А.М., Іщук Л.І., Пиріг С.О.

lation and regional business; low financial literacy of the population and subjects of the small and medium business of the region.

The article analyzes the levers of influence on the situation on the regional financial services market by local authorities. Such influence can take place in two directions: administrative regulation and creation of incentives for development of the regional sphere of financial services.

The incentives for the development of the regional sphere of financial services are identified: creation of a system of financial ombudsman in the region; Implementation of Regional Programs for the Development of Financial Literacy; the development of institutes of regional funds for entrepreneurship support, and the full support of the institution of credit brokers existing in the region.

The article emphasizes the fact that low financial literacy of the population and subjects of small and medium-sized businesses in the region can be overcome by creating local financial authorities through a local financial and consulting center. It was noted that the creation of such a center, provided that citizens and entrepreneurs were sufficiently informed, could significantly improve the efficiency of the financial services market by increasing the financial literacy of users of financial services, and would also help develop providers that deliver truly high-quality financial services.

Key words: financial sector, financial services market, financial products, financial services providers, financial ombudsman, credit brokers.

Николаева А.Н., Ищук Л.И., Пыриг С.А.

СТИМУЛИРОВАНИЕ РАЗВИТИЯ РЫНКА ФИНАНСОВЫХ УСЛУГ В СИСТЕМЕ ФИНАНСОВОЙ СТАБИЛИЗАЦИИ ЭКОНОМИКИ РЕГИОНА

В статье выявлены ограничения, сдерживающие развитие региональной сферы финансовых услуг, исследованы рычаги влияния на ситуацию на региональном рынке финансовых услуг со стороны местных органов власти. Определены стимулы для развития региональной сферы финансовых услуг.

Ключевые слова: финансовый сектор, рынок финансовых услуг, финансовые продукты, провайдеры финансовых услуг, финансовый омбудсмен, кредитные брокеры.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Ринок фінансових послуг, як важлива складова регіональної фінансової системи, забезпечує виконання важливих функцій економіки регіону. В останні роки в Україні багато робиться для розвитку цього сегменту ринку та його наближення за рівнем організації до розвинутих ринків. Зокрема це стосується впровадження нових видів

послуг, підвищення довіри інвесторів до фінансових інститутів, зниження кредитних ризиків, вдосконалення механізмів здійснення фінансових операцій і форм співпраці між offerентами і споживачами фінансових послуг тощо. Проте розвиток вітчизняного ринку фінансових послуг і надалі стримується низкою проблем, пов'язаних з недостатньою ефективністю діяльності фінансового сектора країни, низьким рівнем економічної грамотності та обізнаності споживачів фінансових послуг щодо особливостей функціонування фінансових установ і можливостей отримання необхідних фінансових послуг, недостатньою довірою населення до діяльності фінансових посередників, відсутністю достатньої практики ринкових відносин тощо. Все це обумовлює необхідність подальших досліджень в цьому напрямку.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Теоретичні і практичні аспекти особливостей функціонування та розвитку ринку фінансових послуг є сферою дослідження багатьох зарубіжних і вітчизняних вчених: Г. Александера, Дж. Бейлі, Н.М. Внукової [1], Дж. Долана, С.М. Еш [2], О.В. Кнейслер [3], М.А. Коваленко, В.В. Корнєєва [4], В.П. Левченко [5], Д.А. Леонова, С.В. Львовичкіна, С.Г. Хору́жия [6], Д. Ліндсея, С.О. Маслової, С.В. Науменкової, Д. Норта, Дж. Тобіна, У. Шарпа, В.М.Шелудько, Т. Уорена, В.В. Ящук [7] та інших. Проте, не зважаючи на значні здобутки науковців в цій сфері, потребують подальшого дослідження визначення важелів впливу на ситуацію на регіональному ринку фінансових послуг з боку місцевих органів влади.

Цілі статті. Мета дослідження полягає у визначенні обмежень та стимулів для розвитку регіональної сфери фінансових послуг.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Протягом останніх 10 років сектор фінансових послуг (і країни і регіональний) зазнав значних змін. У зв'язку з його прискореним розвитком, значно збільшилася кількість фінансових продуктів, що пропонуються на ринку, зросла кількість різноманітних організацій, які ці продукти пропонують. Ефективно працююча сфера фінансових послуг забез-

печує не лише можливість управління фінансовими потоками в рамках даного регіону, а й здатна забезпечити приплив інвестицій з-за кордону, або зацікавити національних інвесторів в розміщенні коштів всередині конкретного регіону. Крім того, будучи однією з галузей економіки, що динамічно розвивається, сектор фінансових послуг здатний створити нові робочі місця, причому для фахівців високої кваліфікації, що володіють спеціальними знаннями, як в області передових електронних технологій, так і в сфері управління фінансами.

При цьому, ми стикаємося з відсутністю первинної інформації про функціонування провайдерів на регіональних ринках фінансових послуг (які представлені не лише банками та страховими компаніями). Більш того, відсутність контролю над процесами, що відбуваються на ринку фінансових послуг (а контроль неможливий, якщо відсутня об'єктивна інформація про об'єкт контролю) може бути небезпечним, оскільки відкриває широке поле для створення різних організацій, що не мають банківських або страхових ліцензій, які не привертають уваги з боку контролюючих органів, і, разом з тим, можуть надавати фінансові послуги на умовах, які ніхто не контролює, вводити в оману споживачів фінансових послуг, або надавати послуги на свідомо невігідних для споживача умовах. У свою чергу, знання і розуміння процесів, що відбуваються на ринку фінансових послуг, може допомогти регіональним органам влади приймати зважені рішення, спрямовані на розвиток регіональної економіки в цілому.

Під час проведення дослідження при спробі ознайомитися з показниками роботи регіонального ринку фінансових послуг на основі інформації, яку збирають регіональні органи статистики, з'ясувалося, що цілеспрямовано інформація про компанії-провайдерів фінансових послуг не збирається і, як наслідок, ніким не аналізується і не вивчається. Досить детальною інформацією про діяльність регіональних банків володіє НБУ по відповідному регіону, яке регулярно проводить різні дослідження в сфері регіональної банківської системи. Що стосується діяльності небанківських фінансових установ (страхових компаній, лізингових компаній, недержавних пенсійних фондів, ІСІ, кредитних брокерів і різних

мікрофінансових організацій), то на регіональному рівні вона взагалі не вивчається.

У той же час у адміністрації регіону завжди є важелі впливу на ситуацію на регіональному ринку фінансових послуг. Такий вплив може здійснюватися у двох напрямках:

1. Адміністративним регулюванням:

– нагляд за практикою нав'язування додаткових фінансових послуг з боку банків та інших фінансових установ;

– нагляд за недобросовісною рекламою фінансових послуг, особливо, що стосується умов кредитних продуктів.

2. Створення стимулів для розвитку регіональної сфери фінансових послуг:

1) одним з найбільш дієвих методів щодо розвитку ринку фінансових послуг, з одного боку, і захисту споживачів на цьому ринку, з іншого – є створення системи фінансового омбудсмена в регіоні. Фінансовий омбудсмен покликаний допомагати вкладникам і позичальникам, які мають претензії чи прохання до банків, вирішити ці проблеми цивілізованим способом у позасудовому порядку;

2) реалізація Регіональних програм з розвитку фінансової грамотності. Розробка і проведення подібних цільових програм може стосуватися не лише питань, пов'язаних з різними аспектами таких фінансових послуг як кредитування, або розміщення вкладів, а й різних питань, пов'язаних з діяльністю НПФ тощо. В середньому, по регіонах України, відсоток людей, які так і не визначилися з розміщенням накопичувальної частки пенсії становить ~ 80-90% (за різними оцінками), тому регулярне проведення різних програм підвищення грамотності допоможе вирішити відразу ж кілька завдань;

3) розвиток інститутів регіональних фондів підтримки підприємництва, що надають поручительства за зобов'язаннями (кредитами) суб'єктів малого і середнього бізнесу;

4) всебічна підтримка інституту кредитних брокерів, існуючих в регіоні, як учасників ринку, що, з одного боку, підвищують фінансову грамотність населення, з іншого боку – допомагають

провайдерам, які пропонують якісні фінансові послуги, отримати достатній клієнтський потік.

До двох головних груп обмежень, що властиві регіональній сфері фінансових послуг, на даний момент можна віднести:

- низьку доступність кредитних послуг для населення і регіонального бізнесу;

- низьку фінансову грамотність населення та суб'єктів малого й середнього бізнесу регіону, що часто не дозволяє їм скористатися фінансовими послугами в повному обсязі і на більш вигідних для клієнта умовах.

Перше обмеження, що властиве регіональній сфері фінансових послуг, складно подолати зусиллями місцевих органів влади, оскільки воно залежить, переважно, від самих провайдерів і стратегії розвитку, що ними реалізується. Певні важелі впливу на систему є у центральних органів влади, (у НБУ, наприклад, зниження нормативів обов'язкового резервування), але застосування їх в поточній ситуації може значно підвищити ризики, присутні у фінансовій сфері.

Друге обмеження, багато в чому, може бути знято шляхом створення силами місцевих органів влади фінансово-консультаційного центру, до основних функцій якого б відносилися:

- постійний моніторинг всіх умов надання фінансових продуктів усіма провайдерами регіону (в т.ч. небанківськими кредитними організаціями);

- контроль за дотриманням прав споживачів у сфері надання подібних послуг;

- надання консультаційних послуг населенню і суб'єктам малого й середнього бізнесу щодо умов та нюансів тих чи інших фінансових продуктів. Такі послуги можна зробити платними;

- моніторинг фактичного співвідношення декларованих умов наданих фінансових продуктів і фактичних умов, на яких в результаті укладаються договори;

- надання гарантій по кредитах (за моделлю гарантійного фонду підтримки підприємництва або у співпраці з ним);

– встановлення співпраці і контролю за діяльністю кредитних брокерів, що діють на території регіону;

– проведення семінарів, круглих столів, виставок та інших заходів, які могли б стати майданчиком для обговорення проблем і обмежень властивих регіональній сфері фінансових послуг, як серед провайдерів, так і серед населення і суб'єктів малого та середнього бізнесу;

– встановлення контактів і залучення в регіон провайдерів, що надають якісні фінансові послуги, приватних інвесторів та інвестиційних спільнот;

– консультації з написання бізнес-планів і оформлення документів, необхідних для користування фінансовими послугами.

Висновки. Таким чином, створення такого центру, за умови достатньої інформованості громадян і підприємців, могло б значно підвищити ефективність ринку фінансових послуг за рахунок підвищення фінансової грамотності користувачів фінансових послуг, а також допомогло б у розвитку провайдерам, які надають дійсно якісні фінансові послуги.

1. Розвиток ринків фінансових послуг в умовах європейської інтеграції : монографія / наук. ред. та кер. кол. авт. д-р екон. наук, проф. Н. М. Внукова. Харків : ТО Ексклюзив. 2014. 218 с.
2. Еш С. М. Формування фінансового посередництва на ринку фінансових послуг. Вісник Одеського національного університету. Економіка. 2013. Т. 18. Вип. 2(1). С. 226-230. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2013_18_2\(1\)_53](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2013_18_2(1)_53).
3. Теоретико-методологічні домінанти формування та пріоритети розвитку ринку фінансових послуг України : монографія / Кнейслер О. В., Гуцал І. С., Квасовський О. Р. та ін.; за ред. О. В. Кнейслер. Тернопіль: ТНЕУ. 2017. 246 с.
4. Корнеев В. В. Фінансові посередники як інститути розвитку : монографія. К. : Основа. 2007. 192 с.
5. Левченко В. П. Розвиток ринку небанківських фінансових послуг: монографія. К.: Центр учбової літератури. 2013. 368 с.
6. Леонов Д. А., Львовичкін С. В., Хоружий С. Г. Ринок фінансових послуг: парадигма євроінтеграції: монографія / за наук. ред. В. М. Федосова. К.: УІРФР. 2008. 848 с.
7. Ящук В. В. Становлення та розвиток ринків фінансових послуг в Україні : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Київ, 2012. 223 с.